

Ökad diabetesrisk bland invandrare från icke-europeiska länder

Invandringen till Sverige har ökat de senaste decennierna, och andelen utlandsfödda i befolkningen är 12 procent. Förhöjd risk för insjuknande i hjärt-kärlsjukdomar i många invandrargrupper har påvisats.

Mindre är däremot känt om risken för diabetes, en av de fyra viktigaste riskfaktorerna för hjärt-kärlsjukdomar. Vi har studera detta genom att använda två olika källor. Den första utgörs av ett material från fyra vårdcentraler i Stockholms län, omfattande åldrarna 35–64 år, med ett befolkningsunderlag i dessa åldrar på 30 705 personer. Den andra källan utgörs av ett slumpmässigt urval om 4 228 60-åringar från Stockholms län. I det första materialet är diabetesdiagnosen hämtad ut primärvårdsjournalerna, i det andra utgörs den dels av självrapporterad diabetes, dels av nyupptäckt diabetes vid undersökningstillfället.

Personerna har delats upp efter ursprungsland i grupperna: svenskfödd, invandrare från Europa och invandrare från icke-europeiska länder. I det första materialet var den köns- och åldersstan-

Foto: IBL Bildbyrå

Den fördubblade risken för diabetes är kopplad framför allt till förhöjt BMI.

dardiserade prevalensen av känd diabetes i åldrarna 35–64 år totalt 2,3 procent; 1,8 procent för svenskfödda, 2,0 procent för europeiska invandrare och 5,8 procent för icke-europeiska invandrare.

I det andra materialet var den totala prevalensen för känd och nyupptäckt diabetes hos 60-åringar 6,9 procent för svenskfödda, 7,6 procent för europeiska invandrare (könsjusterad oddskvot 1,14) och 14,6 procent för icke-europeiska invandrare (könsjusterad oddskvot 2,19). Vid justering även för BMI, socioekonomiska faktorer och livsstilsfaktorer

sjönk oddskvoten i materialet med 60-åringarna till 1,21 och var inte längre statistiskt signifikant.

Sammanfattningsvis föreligger en två gånger ökad risk för diabetes bland invandrare från icke-europeiska länder, en risk som är kopplad framför allt till förhöjt BMI.

Per Wändell

överläkare, Centrum för allmänmedicin, Karolinska institutet, Huddinge

Wändell PE, et al. Increased prevalence of diabetes among immigrants from non-European countries in 60-year-old men and women in Sweden. *Diabet Metab.* 2007;33:30-6.

Wändell PE, et al. High prevalence of diabetes among immigrants from non-European countries in Sweden. *Primary Care Diabetes.* 2007;1:13-6.

Positivt för hälsan att isolera huset

Att isolera huset kan leda till positiva hälsoeffekter, såsom färre besök hos husläkare och minskad skolfrånvaro på grund av sjukdom. Det visar en studie från Nya Zeeland som presenteras i *BMJ*. Studien bygger på 1 350 hushåll, totalt omfattande 4 407 individer, boende i fattiga delar av landet.

En grupp av dessa hade isolerat sitt hus och jämfördes sedan med boende i icke-isolerade hus. Parametrar som temperatur och luftfuktighet i huset följdes, och därtill kontrollerades hur ofta de boende gick till husläkaren, var borta från skolan och själva upplevde den egna hälsan.

Resultaten visar att inomhustemperaturen var en halv grad högre och luftfuktigheten 2,3 procent lägre i isolerade hus. De boende i isolerade hus upplevde därtill mindre av förkylningssymtom. Barnens skolfrånvaro var lägre, och det var också det totala antalet besök hos husläkaren. Forskarna tittade även på sjukhusinläggningar för andningsrelaterade orsaker, men där fann de inget statistiskt säkerställt samband mellan boende i isolerade och boende i icke-isolerade hus.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

BMJ. 2007;334:460.

Högre dödlighet i hjärtinfarkt på helger

Personer som drabbas av hjärtinfarkt och kommer till sjukhus på helger löper ökad risk att dö jämfört med patienter som kommer in med en infarkt under

de övriga veckodagar. Det visar en amerikansk studie som presenteras i *New England Journal of Medicine*. Forskarna har använt sig av Myocardial Acquisition System, ett register över patienter som drabbats av infarkt.

Inkluderade i studien är alla patienter boende i New Jersey-området som sökte sjukhus för en hjärtinfarkt under perioden 1987–2002. Totalt rör det sig om drygt 231 000 fall. Patienterna delades in i grupper om fyra års intervaller för att skillnader i behandlingsmetoder över tid inte skulle ge utslag i resultatet. Studien visar alltså sammantaget att mortaliteten är högre för intagna på helgerna än för dem som tas in på vardagarna.

För intagna 1999–2002 var dödligheten under de 30 dagar som följde efter infarkten 12,9 procent för intagna på helgerna, att jämföra med en dödlighet

på 12,0 procent för intagna på vardagarna. Den ökade dödligheten gäller såväl under det första dygnet på sjukhus som upp till ett år efter infarkten. Några demografiska skillnader mellan patienter som kom in på helgerna och dem som kom in på vardagarna hittades inte.

Forskarna visar även att användningen av invasiva behandlingsmetoder som exempelvis PCI är lägre på helgerna, vilket tros vara en av förklaringarna till skillnaderna i dödlighet.

Bättre tillgång till invasiva behandlingsmetoder på helgerna kan förbättra prognosen för infarktpatienter, konstaterar författarna. En liknande amerikansk studie för intagna på intensivvårdsavdelningar visade även den ökade dödlighet för intagna på helgerna. I det materialet hade dock inte hjärtinfarktpatienter inkluderats.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

N Engl J Med. 2007;356:1099-109.

Psykisk tortyr värsta formen av tortyr

Det lidande som orsakas av psykisk tortyr är många gånger värre än det som fysisk tortyr leder till. Det visar en studie som presenteras i tidskriften Archives of General Psychiatry och som refereras av News@Nature.

Studien bygger på intervjuer från 279 överlevande från kriget i det forna Jugoslavien vilka samtliga har blivit utsatta för olika typer av tortyr. Dessa har fått gradera vilket lidande de drabbats av efter olika tortyrformer. Graderingen gjordes på en femgradig skala, 0–4, där fyra var värsta tänkbara.

Till det absolut värsta någon kan utsättas för hör skenavriktning, visar undersökningen. Offret fås att tro att denne ska avrättas, men så sker inte – t ex kan någon skjutas med lösa patroner. Skenavriktning fick en snittpoäng på 3,7, att jämföra med forcerad utdragning av tänder, som fick 3,6. Än värre graderades våldtäkt, med 3,9 på skalan.

Särskilt smärtsam var tortyren om den torterade själv upplevde att han eller hon inte hade någon som helst kontroll över situationen, och psykisk tortyr bygger på att offret ska uppleva just total brist på kontroll, skriver författarna.

David Eisenman, internmedicinare och forskare vid University of California, som behandlat många tortyroffer, säger till News@Nature att den fysiska skada en människa utsatts för långt ifrån alltid

I ett försök att gradera det psykiska lidande som tortyr orsakar fick skenavriktning 3,7 poäng på en skala från 0 till 4. Högst poäng fick våldtäkt: 3,9.

Foto: IBL Bildbyrå

är det som avgör vilka men han eller hon får av tortyren senare i livet. Vanligare är i stället att det är den psykiska tortyren som leder till mer bestående men, enligt Eisenman, som uppger att han sett flera exempel på att just skenavriktningar är det som kan knäcka någon totalt.

Rönen bär relevans inte minst då det amerikanska försvarsdepartementet inte vill räkna in psykisk tortyr, exempelvis isolering, förnedrande behandling och att avsiktligt undanhålla någon sömn eller mat, i den egna definitionen för vad som faktiskt räknas som tortyr. FN inkluderar däremot psykisk tortyr i tortyrbegreppet, då detta definieras som att orsaka någon »svårt lidande, psykiskt eller fysiskt«.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Arch Gen Psychiatr. 2007;64:277-85.
News@Nature. doi:10.1038/news070305-2

D-vitaminbrist i Storbritannien

87 procent av invånarna i Storbritannien lider brist på D-vitamin. Det visar en studie som presenteras i tidskriften American Journal of Clinical Nutrition.

Forskarna har tagit blodprov på 7 437 ljushyade briter som var 45 år gamla när provtagningen gjordes. I proven, som togs under årets alla årstider, mättes koncentrationen av 25-hydroxivitamin D. Resultaten visar att en mycket stor grupp inte når upp till rekommenderade värden för D-vitamin.

Lägst nivåer uppmättes, inte helt oväntat, under vinter och vår, då 87,1 procent av studiedeltagarna hade D-vitaminnivåer understigande rekommenderade 75 nmol/l. Hos 46,6 procent noterades nivåer lägre än 50 nmol/l.

Även sommartid var bristen omfattande; sammantaget befanns då 60,9 procent lida av D-vitaminbrist. Rönen är

Foto: IBL Bildbyrå

Normal kost i västvärlden innehåller inte tillräckligt med D-vitamin. Hälsovärdsmyndigheterna bör se över sina rekommendationer, anser en grupp forskare.

alarmerande, konstaterar en grupp forskare från bland annat Kanada, Tyskland, Finland, Storbritannien och Harvard-universitetet i USA.

Forskarna kräver i en gemensam artikel, också den publicerad i American Journal of Clinical Nutrition, att hälsovärdsmyndigheter världen över ska se

Sepsis uppvisar säsongsvariationer

Kohortdata från National Center for Health Statistics och populationsdata från US Census Bureau för utvalda regioner i USA har använts för att retrospektivt kalkylera incidenserna av sepsis och svår sepsis. Det förelåg en statistiskt säkerställd säsongsvariation för såväl sepsis som svår sepsis. Tillstånden förekom mest under vintern och var minst vanliga under hösten.

Respiratorisk sepsis uppvisade den största säsongsvariationen, medan övriga infektionsfokus inte visade någon säker säsongsvariation – med undantag för urinvägssepsis, med lägst incidens under sommaren. Den nordöstra regionen i USA uppvisade den största och Södern den lägsta säsongsvariationen. Man fann även att dödligheten i sepsis och svår sepsis var störst under vintern och lägst under sommaren trots lika sjukdomssvårighetsgrad.

Även om studien har några metodologiska begränsningar är resultaten tankeväckande – om än inte helt oväntade. Huruvida motsvarande årtidsvariationer och geografiska skillnader föreligger i ett mindre land som Sverige är dock osäkert.

Orsakerna till de funna resultaten är spekulativa, och författarna diskuterar säsongsvariationer i infektionsskänslighet, inverkan av fördelningen av ljus och mörker under året, klimatskillnader och befolkningstäthet. Man kan heller inte utesluta att genetiska skillnader kan spela roll.

Hans Blomqvist

docent, anesthesi och intensivvård,
S:t Görans sjukhus, Stockholm

Danai PA, et al. Seasonal variation in the epidemiology of sepsis. Crit Care Med. 2007;35:410-5.

över och höja det dagliga rekommenderade intaget av D-vitamin.

Uppenbarligen innehåller normal västvärldskost inte tillräckligt med D-vitamin, konstaterar forskarna, som anser att de rapporter om vitaminbrist som presenteras i medier ofta är alltför tvetydiga. Ska man förmå människor att öka D-vitaminintaget krävs tydliga rekommendationer från hälsomyndigheter, fastslår forskargruppen.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Am J Clin Nutr. 2007;85:860-8; 649-50.

EMDR – möjlig behandling vid PTSD efter förlossning

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) inträffar efter förlossning hos 1–3 procent. Hos omfödskor med förlossningsrädsla förekommer i stor utsträckning en tidigare traumatisk förlossningsupplevelse. Ögonrörelsebehandling, eye movement desensitization and reprocessing (EMDR), är en evidensbaserad behandlingsmetod för PTSD [Läkartidningen. 2007;104:782-3; Nord J Psykiatri. 2007;61:54-61].

I en pilotstudie av behandling av PTSD med EMDR rekryterades fyra kvinnor vid kvinnokliniken vid Norrlands universitetssjukhus. De var omfödskor, 1–7 år efter tidigare förlossning, med traumatiska förlossningsupplevelser (vaginalt hematoma, sugklocka, långvarig värkrubbning, katastrofsnitt på grund av uterusruptur) och diagnostiserades med PTSD-instrument.

Endast en av kvinnorna var gravid. Ytterligare tre gravida erbjöds EMDR-behandling men avböjde. Tidigare forskning har också visat att försiktighet med EMDR-behandling påbjuds under pågående graviditet. Efter inledande samtal och bedömning erhöll patienterna EMDR-behandling i 4–8 timmar sammanlagt. Samtliga förbättrades initialt efter behandlingen. Symptomreduktion sågs särskilt för »intrusive thoughts» och »avoidance and numbing of general responsiveness». Den kvinna som var gravid sade efter två behandlingstillfäl-

len nej till ytterligare en behandling med motiveringen att för svåra minnen kom upp, och hon ville bara försöka hålla ihop inför förlossningen. Hon hade sedan en normal förlossning med positiv förlossningsupplevelse och hade inga PTSD-symtom tre år efter barnets födelse.

Ytterligare två patienter födde senare barn med planerat sectio och positiv förlossningsupplevelse. Hos ytterligare två av patienterna kvarstod symtomfrihet vid uppföljning 1–3 år efter avslutad behandling. För den fjärde, som hade haft panikångestbesvär sedan barndomen, återfanns symtomen vid uppföljningen. Erfarenheten tyder på att PTSD-behandling vid dessa besvär kan behöva längre förberedelser. De positiva resultaten – med symtomfrihet hos tre av fyra vid långtidsuppföljning i denna pilotstudie [3] – bör följas med en randomiserad behandlingsstudie.

Det kliniska rådet är att vid efterkontrollen på mödravården vara uppmärksam på posttraumatiska stressymtom och i de fall då symtomen kvarstår erbjuda evidensbaserade behandlingsalternativ.

Ulf Högberg

professor, kvinnokliniken,
Norrlands universitetssjukhus, Umeå

Sandström M, et al. A pilot study of eye movement desensitisation and reprocessing treatment (EMDR) for post-traumatic stress after childbirth. Midwifery. Epub 2007 Jan 12.

Diabetesdiagnostik via andningstest?

Vid en kongress för fysiker i Colorado presenterades i början av mars en icke-invasiv teknik som kan komma att användas för att mäta blodsocker och diagnostisera diabetes. Tekniken bygger på att mäta mängden aceton i utandningsluften, och mycket små mängder aceton kan detekteras.

Förenklat handlar det om en liten kammare med speglar där den utandade luften bestrålas med laser. Acetonkoncentrationer ned mot 0,45 miljondelar per volymenhet kan detekteras. Det ska jämföras med typ 1-diabetikers utandningsluft som, enligt forskarna, innehåller acetonkoncentrationer som överstiger 1,4 miljondelar per volymenhet.

Den karakteristiska acetonlukten är som bekant ett välkänt kliniskt tecken på katabolism. Tekniken kan dock detektera aceton i betydligt lägre koncentrationer än vad som kan uppfattas av människan. I förlängningen hoppas forskarna kunna utveckla tekniken och med hjälp av aceton i utandningsluften kunna följa blodsockret över tid. Onekligen är detta något som skulle förändra livet för de hundratusentals diabetiker som flera gånger per dag tvingas sticka sig själva för blodglukosmätning. Rönen refereras av News@Nature.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

News@Nature. doi:10.1038/news070305-3

Nervstimulering mot klusterhuvudvärk

Klusterhuvudvärk kan vara mycket handikappande. Värken kommer attackvis, ofta flera gånger per dag. Inte sällan uppstår attackerna nattetid, och de beskrivs ofta som en bultande smärta som är lokaliserad till den ena sidan av huvudet.

Behandlingsmöjligheterna för patienter med klusterhuvudvärk är begränsade. Nu visar en grupp forskare från Storbritannien och USA att occipital nervstimulering kan ha en lindrande effekt. Studien, som presenteras i Lancet, bygger på åtta patienter med kronisk klusterhuvudvärk (definierat som maximalt en månads symtomfrihet under det senaste året) som inte blivit hjälpta av farmakologisk behandling.

Patienterna var i åldrarna 32–67 år. De fick elektroder inopererade occipitalt; sju patienter bilateralt i hjärnan och en

Foto: Science Photo Library

Klusterhuvudvärk – en bultande smärta lokaliserad till ena sidan av huvudet – kan vara mycket handikappande.

patient bara på ena sidan. Därefter genomgick studiedeltagarna regelbunden neurostimulering. Antalet attacker av huvudvärk och attackernas intensitet följdes. Vid en uppföljning, som i genomsnitt skedde 20 månader efter operationen, noterades lovande data.

Två patienter uppgav avsevärd förbättring av symtomen, medan tre graderade förbättringen som moderat. Förbättringen kom gradvis efter ett par

veckors behandling och avser såväl antalet attacker som deras intensitet. Sex av de totalt åtta patienterna var så pass nöjda med resultatet att de skulle rekommendera behandlingsformen till andra. Några svårare biverkningar noterades inte, men vid några tillfällen fungerade inte neurostimuleringen, t ex tog batteriet slut, och då ökade såväl frekvensen som intensiteten i attackerna.

Värt att notera är dock att det inte fanns någon kontrollgrupp som fick elektroder inopererade men som sedan inte genomgick neurostimulering.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Lancet. doi: 10.1016/S0140-6736(07)60328-6